

כשרות

ד החסידות ובדרכי החסידות

בין מורנו הבעש"ט
לרבנו הזקן
הגה"ח הרב
מענדל וועכטער |
הרב יוסף יצחק ג'ייקובסון

ואני תפילתי

המשפיע הגאון החסיד הרב שניאור זלמן
גופין בשיחה מכוננת על עבודת התפילה,
לרגל השלמת סדרת הספרים "ללמוד איך
להתפלל" לקראת יריד החסידות י"ט כסלו
תשפ"ד • על פירוש המילות, על עבודת
התפילה, על תפילה בהתבוננות ועל הדרך לכך
השווה לכל נפש

עֲצוּ עֵצָה וְתַפֵּר דְבָרוֹ דְבָר וְלֹא יִקּוּם כִּי עֲמָנוּ אֱ-ל

החידוש של הנכד בדרכו של הסבא

תכלית הכוונה. רק באופן הזה הושלמה הכוונה העליונה, כי רק על ידי שם הוי"ה שהתלבש והסתתר בתוך הטבע, יכולה להיות מציאות של תחתונים שיכולים לעבוד את הקב"ה בקיום תורה ומצוות ובהשגת אלוקות. אם היה העולם נברא בלי שם אלוקים, ורק על ידי שם הוי"ה, הייתה אלוקות בגילוי גמור וכלי גבול, ולא היה אפשר להשלים את הכוונה העליונה של דירה בתחתונים דוקא.

יוצא, אם כן, שמצד אחד הבריאה על ידי שם אלוקים היא ירידה, כי שם הוי"ה התלבש בתוך שם אלוקים. ברם, דווקא על ידי זה נוצרה מציאות של נבראים נפרדים כביכול, שגם בהיותם תחתונים הם יכולים להשיג אלוקות.

כדי ששם הוי"ה יוכל להתלבש בתוך שם אלוקים, נדרש עבור זה כוח נעלה ביותר, כוח של בלי גבול אמיתי, עד שביחס לכוח נעלה זה שם הוי"ה ושם אלוקים עומדים בדרגה אחת בשווה ממש, כיוון שהכוח הנעלה הזה גדול משניהם באין ערוך.

בלשון החסידות, כדי לברוא עולמות נדרשים שלושה דברים: א. עצמות (הקב"ה עצמו לפני שהתלבש באיזה שהוא שם). ב. אור (שם הוי"ה). ג. ואחר כך כלי (שם אלוקים). וראה באריכות בתניא, איגרת הקודש סימן כ).

דוגמה לדבר: כאשר רב לומד עם תלמיד, הרי כדי שהתלמיד יבין את עומק העניין הנמצא בשכל הרב, צריך הרב לעתים להוריד את השכל אל דרגתו של התלמיד על ידי שימוש במשלים. אדם העומד מן הצד ושומע את הרב ממשיך משלים, ואינו 'כלי' להבין את העומק המונח בהם, חושב לעצמו שהרב סתם מספר סיפורים. אבל האמת היא, כמובן, שבתוך המשל נמצא הנמשל עצמו.

לדוגמה, במסכת פסחים (ט, ב) הגמרא מדברת על תשעה ציבורים של חמץ ואחד של מצה. אלה סיפורים עם עכברים, דברים פשוטים ביותר, שנועדו להסביר את הכללים הגדולים של "כל דפריש מרובא פריש", ו"כל קבוע כמחצה על מחצה דמי". כדי להגיד משל אמיתי ומדויק, צריך להיות חכם גדול. רק אם מבינים באמת לאמתו את עומק הסברא, אפשר להוריד אותה למטה במשלים פשוטים.

על שלמה המלך החכם מכל אדם כתוב (מלכים-א ה, יב): "וידבר שלושת אלפים משל". גם אצל ר' מאיר, שהגמרא בעירובין (יג, ב) אומרת עליו שהיה מאיר עיני חכמים בהלכה, אומרת המשנה בסוטה (ט, טו): "משמת ר' מאיר בטלו מושלי משלים", שהיה

איזה פרק תהלים התחיל הבעש"ט לומר ביום בו נולד אדמו"ר הזקן, ומה הסוד הטמון בכך | כדי לחולל את הבריאה יש מאין, לא די בשם הוי"ה ובשם אלוקים | מבט מעמיק על היחס הנכון בין השיטה שייסד אדמו"ר הזקן לבין תורתו של מורנו הבעש"ט

בו הגבלה וצמצום. כמובן, אור אלוקי מוגבל אינו יכול לברוא "יש מאין". בריאת יש מאין היא תנועה של מעבר מהקצה אל הקצה - מבלי-גבול אל הגבול, ומעבר כזה לא יכול להיות על ידי שם אלוקים אלא רק על ידי שם הוי"ה. ככתוב (תהלים קמח, ה): "יהללו את שם הוי"ה כי הוא צוה ונבראו". ובתורה כתוב (בראשית ב, ד) "ביום עשות הוי"ה אלוקים ארץ ושמים".

בחסידות מבואר ששם הוי"ה זה ה'אור' הבלתי מוגבל, ושם אלוקים הוא ה'כלי' המגביל את האור. הקב"ה ברא את העולם ב'אותיות', כפי שהמשנה אומרת (אבות ה, א) "בעשרה מאמרות נברא העולם". לדוגמה, כאשר אדם מדבר בוקעות מפיו אותיות הדיבור, אבל בתוכן ישנו הקול, כמו גם השכל והרגש שהאדם מבטא בדיבורו. נמצא, שהאותיות הן ה'כלי' שבו מתלבש ה'אור'. וכך למעלה: הקב"ה ברא את העולם יש מאין על ידי שם הוי"ה, שהוא האור הבלתי מוגבל, והאור הזה התלבש בכלים שזהו שם אלוקים. אך עדיין, העיקר הוא האור, ולכן עיקר הבריאה היא בשם הוי"ה.

הסיבה שהקב"ה ברא את הכלים היא, כדי שהעולם לא יהיה רק באופן רוחני וכלי גבול. הקב"ה רצה לברוא עולם באופן גשמי ומוגבל, שהרי "נתאוהו הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים" (תנחומא נשא טז), ולכן הליבש את הבריאה - שנעשתה על ידי שם הוי"ה - בשם אלוקים. כך נברא העולם באופן שאנו מכירים, עם העלמות והסתרים, טבע והתחלקות, עד שהוא נראה כנפרד ח"ו מהבורא ברוך הוא. כל הדברים הללו נובעים מהתלבשות שם הוי"ה בשם אלוקים.

ירידה היא עלייה

לכאורה, בריאה בדרך כזאת נראית כירידה - שם הוי"ה ירד והתלבש בתוך שם אלוקים. ואכן, זו באמת ירידה, אבל ירידה זו היא

קובל בספורת החסידית שאדמו"ר הזקן היה מכנה את הבעש"ט "זיידע", סבא. בפשטות, הכינוי הזה הוא על פי האמור בגמרא (סנהדרין יט, ב) "כל המלמד את בן חברו תורה, מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו". היות ואדמו"ר הזקן היה תלמיד של המגיד ממזריטש שהיה תלמידו של הבעש"ט, התייחס אדמו"ר הזקן לרבי של רבו בתור זקנו. מכאן רואים שיש קשר עמוק ומיוחד בין הבעש"ט לאדמו"ר הזקן.

יחד עם הקשר העמוק לבעש"ט, אדמו"ר הזקן חידש נתיב חדש בדרכי החסידות, שונה משאר תלמידי המגיד. החידוש שלו היה חריג, עד שהיו כמה מתלמידי המגיד שהתנגדו לדרכו. כדי להבין מהו חידושו של אדמו"ר הזקן, נקדים דבר פלא שהיה אצל הבעש"ט. יש מסורת מהבעש"ט, שכל אחד ואחד יאמר בכל יום פרק תהלים כפי מניין שנותיו. דהיינו, למשל, כשמגיע נער לגיל בר מצוה ונכנס לשנתו ה-14 הוא מתחיל לומר פרק י"ד, וכן הלאה. אדמו"ר הזקן נולד בחי' אלול תק"ה, ביום בו הבעש"ט - שיום הולדתו חל גם הוא בתאריך זה - התחיל לומר פרק מ"ח בתהילים, המתחיל בפסוק "גְדוֹל ה' וּמְהִלָּל מְאֹד בְּעִיר אֶלְקֵינוּ הַר קְדְשׁוֹ", וחז"ל מפרשים (זוהר ויקרא ה, א), "אימתי אקרי קודשא בריך הוא גדול, בזמנא דכנסת ישראל אשתכחת עמיה", כלומר, אימתי הוא גדול - כשהוא בעיר אלוקינו.

הכוונה במאמר חז"ל זה על פי פנימיות מבוראת היטב. בתורה כתוב: "בראשית ברא אלוקים", ומשמע בפשטות שהקב"ה ברא את העולם עם שם 'אלוקים'. אף על פי כן, על פי קבלה ופנימיות אין הדבר כן. כידוע, בין שמותיו של הקב"ה ישנם שם הוי"ה ושם אלוקים. שם הוי"ה היינו שהוא היה הווה ויהיה כאחד, למעלה מהגבלה, ואילו שם "אלוקים" בגימטריה 'הטבע', כלומר יש

אומר שלוש מאות משלים על שועלים (על פי סנהדרין לח, ב), כי רק חכם אמיתי יכול להלביש חכמה עמוקה בתוך משל.

ישנה אמרה בשם הגאון ר' חיים מבריסק זצ"ל: "אם חסר בהסברה, חסר בהבנה". אם חסר בהבנה, לא ייתכן שתהיה הסברה טובה. רב יכול לחזור על הדברים כפי שהם כתובים, עבור מי שיש לו הבנה טובה באותה רמה של הרב, אבל אם צריך להוריד את הדברים במילים פשוטות ולהסביר לתלמיד שאינו מבין את העומק, אזי רק מי שמבין את עומק הדברים לאשורם יכול להוריד ולהלביש אותם באותיות פשוטות.

מי שיש לו יכולת להוריד סברא מטה מטה, מוכיח שיש לו חכמה עמוקה. מי שאין לו חכמה כזאת הוא אינו יכול להסביר, אלא רק לחזור על מה שכתוב כמות שהוא. הרבה יותר קל לחזור על מסכת בעל פה מאשר לחזור על שקלא וטריא של הגמרא. הסיבה היא, שכדי לחזור על עניין בעל פה לא צריך הבנה אלא די בכוח הזיכרון, לעומת זאת כדי לחזור על הגמרא והתוספות במילים של האדם עצמו מוכרח שתהיה לאדם בהם הבנה טובה.

יוצא מכך, שהיירידה למטה מוכיחה על חכמה עמוקה. וכך גם בנמשל למעלה: היירידה של שם הוי"ה להתלבש בתוך שם אלוקים מורה על כוח הרבה יותר נעלה משניהם גם יחד, וזהו כוח העצמות.

זהו הפירוש לדברי הזוהר שהבאנו לעיל: "גדול הוי"ה" - אימתי הוא גדול? כאשר הוא "בעיר אלוקיניו", דהיינו כאשר הוא יורד ומתלבש בתוך שם אלוקים. "עיר" היינו שהיא בנויה מאותיות, וכפי שכתוב בספר יצירה (מובא בפרדס רימונים שער ל פרק א) שאותיות נקראות 'בתים', ובצירוף הרבה בתים נבנית עיר. לכן כאשר שם הוי"ה מתלבש בתוך שם אלוקים, דהיינו בתוך אותיות, אז הקב"ה כביכול גדול. דווקא היירידה הזו מראה על גדולתו האמיתית של הקב"ה, שיכול להוריד את שם הוי"ה לשם אלוקים.

להבין בשכל

עתה נקביל את הדברים לעניינינו - בית מדרשו ותורתו הייחודית של אדמו"ר הזקן הנובעת מתוך מעיינו הטהור של הבעש"ט:

חידושו העיקרי של אדמו"ר הזקן הוא בכך שהוא לקח את עומק דרכו ותורתו של הבעש"ט והוריד אותם עד למטה מטה - אל השכל האנושי של האדם, בחכמה בינה ודעת, כך שכל אחד יוכל להבין את רזי החסידות העמוקים והחידושים הגדולים הטמונים בתורות הקצרות של הבעש"ט והמגיד. למשימה כזו נדרש חכם גדול מאוד, כזה שיצליח לקחת את עצם הדברים ולהורידם למטה עד שיהיה אפשר להבינם בשכל הפשוט.

לכן כאשר התחיל הבעש"ט לומר מדי יום ביזמו את הפסוק "גדול הוי"ה". בעיר אלוקיניו", נולד אדמו"ר הזקן. ועוד מסופר, שהאמרה הראשונה שאדמו"ר הזקן שמע בשם הבעש"ט הייתה על פסוק זה. בנוסף, המאמר

הראשון שאדמו"ר הזקן אמר כשעלה על כס ההנהגה היה על הפסוק הזה, כי זה היה כל עניינו - להביא את שם ה' הגדול לתוך שם אלוקים. להוריד את ההשגה באלוקות לשכל פשוט, שכולם יוכלו לדעת ולהבין.

כעת מובן מה הייתה הסיבה שהיו כאלו שהתנגדו לדרכו. כיוון שבחצינויות אדמו"ר הזקן לקח עניינים גדולים כמו אמונה, והוריד אותם אל השכל. הייתכן? לוקחים דברים נעלים ונשגבים, ממש בלי-גבול, ומורידים אותם בשכל פשוט? הרי אמונה היא דבר הרבה יותר נעלה מהשכל!

אדמו"ר הזקן הלך בדרך זו עבור שני דברים: קודם כל, כדי שכל יהודי יוכל ללמוד ולהבין את פנימיות התורה. זאת ועוד, 'אמונה' גרידא, על אף גודל מעלתה, נשארת בגדר 'מקיף', ואין האדם מתחבר אליה כל כך. גם כאשר האדם קיבל ושמע מאבותיו ורבותיו, ואפילו אם הוא מאמין בכל לבו שזאת האמת לאמיתה, עדיין האמונה היא לא ממש שלו בעצמו. דווקא כאשר מורידים את האמונה באופן שאפשר להבין אותה בשכל האנושי, אפשר להתחבר אליה כראוי.

להפוך את המנגד

'אמונה' ו'שכל' מקבילים לכוחות השמיעה והראיה. אמונה היא דבר שהאדם שמע וקיבל מאבותיו ורבותיו, ואילו הבנה ושכל הם השגה שנתאמתה אצל האדם בעצמו באופן ברור ביותר. ההבדל ביניהם גדול מאוד, כי דבר שהתברר אצל האדם על ידי שמיעה, ניתן לערער עליו ולהפריכו כראיות. גם אם לא הפריכו את העניין, עצם העובדה שניתן להפריכו מראה שהדבר לא נתאמת אצלו לגמרי. מה שאין כן כאשר אדם ראה משהו, לא ניתן להפריכו את הוודאות שיש לו בזה בשום פנים ואופן, וכידוע שאינה דומה שמיעה לראיה.

כך למשל מבאר אדמו"ר הזקן (לקוטי תורה פרשת ואתחנן) את דברי הגמרא בסוף מסכת ברכות (סג, א - לגירסת העין יעקב), "גנבא אפום מחתרתא רחמנא קריא", שבשעה שגונב ועובר על רצון ה' הוא מבקש מהקב"ה שייסיעו להצליח בגנבתו. יש הרוצים להסביר את הנהגותו של הגנב בכך שהוא משקר ואינו מאמין באמת, שהרי אם היה מאמין בה' ודאי לא היה גונב. אדמו"ר הזקן מסביר אחרת: הגנב בוודאי מאמין בה', כי הרי כל יהודי משתייך לעם ישראל שהם "מאמינים בני מאמינים" (שבת זז, א). אלא שהגנב הזה, על אף שהוא מאמין, אמונתו אינה משפיעה על חיי היום יום שלו. לכן הוא מאמין בה', ובה-בעת מנהגו בצורה הפוכה מאמונתו. וזאת כי האמונה שלו נשארת באופן 'מקיף' ואינה חודרת פנימה לכוחות נפשו, שכלו ורגשותיו, עד שתהיה חלק ממנו ותנחה אותו באורחות חייו. לכן חידש אדמו"ר הזקן ודרש שיהודים יעסקו בעניינים הללו של האמונה והשגת אלוקות גם בשכל האנושי, כדי שיוכלו לפעול על חיי היום יום שלהם.

בנוסף, ישנה נקודה עמוקה יותר

שחידש אדמו"ר הזקן:

כידוע, עיקר שליחותו ומטרתו של הבעש"ט היה לבטא ולהחזיר את אחדות ה' בעולם, שיכירו וידעו כי "אין עוד מלבדו" (דברים ד, לה). זאת כהכנה לימות המשיח עליהם נאמר "ונגלה כבוד ה'" (ישעיהו מ, ה) - התגלות נוכחותו של הקב"ה במציאות כולה, עד שאין כל פירוד בינו לבינה אלא הכל נעשה אחדות אלוקית החובקת כל. זהו כל עניינו של משיח, וכמבואר בספרים הקדושים על הפסוק "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד" (זכריה יד, ט).

ברם, כל זמן שאחדות ה' מבוססת רק על האמונה ולא על פי השכל, יוצא שאצל האדם ישנם שני חלקים שונים כביכול: מצד אחד עומד חלק חשוב - האמונה, ומצד שני עומד חלק חשוב אחר - השכל שבמח, ובו דווקא יש חלילה התנגדות לאחדות ה'. ההתנגדות של השכל כלפי האמונה היא התנגדות חזקה. כשאדם שומע את האמת שאין עוד מלבדו, הוא אולי אומר אותה בפיו, אבל מה ביחס לשכל? השכל עדיין מבין שיש עולם, והוא עולם טוב ויפה ונעים גם בלי אלוקות. נמצא שהשכל מתנגד ח"ו לאחדות ה'!

לכן, רק כאשר לומדים מאמרי חסידות, המסבירים באריכות ובשכל אנושי את הנוכחית האלוקית המלאה בבריאה, שהיא היא המהווה ומחיה כל רגע את כל המציאות - כולל באמצעות המשלים שלימדונו רבותינו מקריעת ים סוף ומזריקת אבן (שער היחוד והאמונה פ"ב. ד"ה האומנם תרמ"ג) - או אז מבינים בשכל באמת שאין עוד מלבדו! רק כך מבטלים ומהפכים את החלק החשוב והעיקרי של האדם - השכל, שגם הוא יסכים שאין עוד מלבדו. אחרת, ח"ו, הוא נותר בעמדתו כמתנגד לאמת הזו.

זה מה שאדמו"ר הזקן רצה לחולל בשיטתו בדרך חב"ד: ראשית, שההשגה באלוקות תהיה בפנימיות ולא רק באופן 'מקיף'; ונוסף על כך, שהשכל יוכל להתחבר ולהבין את ההשגות הללו. שכל אדם, כולל השכל שלו, יתחבר לעניין אחדות ה'. וזו תהיה ההכנה הגדולה לימות המשיח, או יתקיים מקרא שכתוב (ירמיהו לא, לג): "כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם נאם ה'".

**אלפי יעדים,
נתיב אחד!**

נתיב מדיה - היחיד שמגיע לכל בתי הכנסת בארץ!

**אלפי בתי כנסת
נהנים כל שבוע
מחלוקת עלוני השבת
בצורה הטובה
והמשתלמת ביותר.**

רצה שהעלון שלך יגיע ליעד?
טלפון אחד והוא בנתיב הכנסת.
074-703-5009

נתיב מדיה

על חמדת התפלה כל חסיד

איך אפשר לתעל את כל הנלמד בתורת החסידות לתפילה כדבעי • מה היא העצה היעוצה למי שלומד חסידות ומבין חסידות אך אינו מצליח להתפלל כמו שדורשת החסידות • מה הוא בעצם אותו מושג נאצל המסתכם במילים "עבודת התפילה" • שיחה מכוננת ומאלפת עם המשפיע הגאון החסיד הרב שניאור זלמן גופין לרגל השלמת סדרת הספרים "ללמוד איך להתפלל"

הרב מנחם מענדל מישולובין

בר חמישים שנה, מדי יום ביומו בשעה שבע בבוקר, נכנס המשפיע הגאון החסיד הרב זלמן גופין שליט"א בצעדים מדודים אל היכל הישיבה בדרוכו להשקות את העדרים, תלמידיו בישיבת 'תומכי תמימים' המרכזית בכפר חב"ד. הדורות מתחלפים במהירות. כותלי הישיבה בכפר חב"ד זוכים עוד את אבות-אבותיהם של התלמידים העכשוויים מקבלים תורה מהמשפיע, ורבי זלמן עודנו עומד על משמרתו כמו ביומו הראשון, מוסר את עצמו כדי שעיקרי תורת החסידות יתיישבו במוחם וליבם של תלמידיו.

ישיבות חב"ד הן המקום שבו, יותר מבכל מקום אחר, עוסקים בלימוד הסוגיות העמוקות יותר בחסידות, הדרשות עיון ארוך ומתמיד, ומטבע הדברים מוכרות פחות אצל הקהל הרחב. נאמן לתפקידו, ר' זלמן בשיעוריו לתלמידיו מבאר ומפשט, מחלק ומעמיד, כשהוא נוטע בליבם הכרה פנימית בביטול כל העולמות האלוקות. הם, תלמידיו, מצידם מביטים בו באהבה, וחשים את התענוג האמיתי שיש בעבודת ה', בדרך הקודש אותה סללו רבותינו נשיאי חב"ד זי"ע.

עת למדתי בישיבה הייתי מסתכל בו, כדרך התלמידים, ומתבשם מהליכותיו. זיק היה נחבא בעיניו כשדיבר עניין בחסידות. אף כי מדי שנה, דרך כלל, לימד לתלמידים החדשים את המאמרים והתורות אותם לימד כבר עשרות פעמים, הרי שהתיישנות מעולם לא נראתה בו. מעולם לא ראיתיו משיב תשובה כלאחר יד, גם בעניין שכבר היה רגיל בו. דמותו היא תזכורת הצרובה כאלפי תלמידיו, שהחסידות אינה רק תורת-רעיונות המבקשת את שכל הלומד, כי אם אמת אלוקית המתעצמת עם ההולכים בה ונעשית להם סם חיים.

כשר' זלמן מבאר חילוקים דקים בתוך מאמרי רבותינו זי"ע, הוא מדבר דיבורים של השכל, אבל אתה מרגיש שלפניך חתיכת חיים, עצם מחייו של המשפיע עצמו, שמשחר ינקותו השקיע את נפשו בעבודת ה' ואהבתו, ומוסר את עצמו להתייגע בדברי תורה ובמיוחד בהבנת רזי תורה היא תורת החסידות, העמוקה והרחבה.

בעשורים האחרונים נפל דבר. גבולות הישיבה נפרצו ושיעוריו של הרב גופין שהיו לשם ולתהילה מתקיימים בערים וקהילות רבות של הציבור החרדי בארץ, ורבים הם הנוהרים אליהם. עניינו חוזות כיצד מתקיימת בימים אלו ההבטחה "יפוצו מעיינותיך חוצה", ותורת החסידות הולכת ונעשית נחלתם של רבבות אלפי ישראל, המבקשים לטעום בעצמם מעץ החיים שכולו טוב.

עשרות ספרים יצאו לאור משיעוריו בחסידות, ביניהם בולטת סדרת 'ללמוד איך להתפלל' - ביאורי החסידות על נוסח התפילה, שזכתה לחביבות יתירה אצל המבקשים לגשת אל הקודש, ללמוד ולהבין את רעיונות תורת החסידות, ולהוסיף חיות בעבודת התפילה, שהיא מיסודות דרך חב"ד.

שיחתנו עם הרב גופין מתקיימת לרגל השלמת הסדרה והופעת שני כרכים חדשים על תפילות יום השבת, ובמהלכה פורש הרב גופין מסכת שלמה ובהירה של יסודות עבודת התפילה החב"דית. כמו תפוזת חלקיקים ההופכים לפאזל מפואר מרכיב ר' זלמן את דבריו היטב, בונה אותם בשלבים, ומציב בפני המעיין יריעה מופלאה על דרך אמת בתפילה ובעבודת ה', שראשיתה בגבעות עולם הם רבותינו הקדושים זי"ע. השיחה מתחלקת לשלושה חלקים. תחילה ביקשנו להבין את יסודות ההסתכלות החסידית על התפילה כיסוד מרכזי בעבודת ה'. אחר כך הטעימנו המשפיע בכמה דוגמאות מביאורי החסידות המכניסים רוח חיים בתפילה. בחלק האחרון סולל הרב דרך לכל מי שירצה לעלות בסולם העבודה, ומנחה כיצד יש לעשות זאת נכון ומדגיש כי בכוחנו לחולל מפנה בכל הקשור לחיי הנפש הרוחניים.

ראשית העלויה

התפילה היא 'עבודה שבלב', האם לא עדיף אם כן שכל אחד יתפלל במילותיו שלו? יש מתח מתמיד בין 'נוסח' ו'תפילה', הילכו שניהם יחדיו?

שאלה טובה. התפילה היא הרי עבודה שבלב, שכל אחד יבקש מה שחסר לו. נוסח התפילה הוא מדרבנן, אבל בסיס התפילה הוא 'עבודה שבלב'. כך כותב הרמב"ם על מצוות התפילה מהתורה: "חייב שיהא אדם מתחנן ומתפלל בכל יום ומגיד שבתו של הקדוש ברוך הוא ואחר כך שואל צרכיו שהוא צריך להם בכקשה ובתחנה ואחר כך נותן שבח והודיה לה' על הטובה שהשפיע לו כל אחד לפי כחו". הרבה לפני הנוסח, התפילה היא צעקת הלב.

יש כמה סיבות לכך שחכמים תקנו נוסח לתפילה. אבל חכמים בוודאי לא כיוונו לעקור את עיקר עניין התפילה, שצריכה להיות בלב. אם לא היה נוסח לתפילה, ולא היה חיוב להתפלל בכל יום, היו כנראה כאלה שכלל לא היו מתפללים. אבל ברור שגם אחרי שתיקנו נוסח, עבודת הלב נשארה עיקר התפילה.

בתוך הנוסח שתיקנו אנשי כנסת הגדולה נמצא כל מה שאדם צריך לבקש. כל קטע בתפילה נושא עימו כמה פירושים ומשמעויות שכל אחד יוכל למצוא בוה מה ששייך אליו, ובוודאי שהוא מתאים גם לכוונות שנתבארו בקבלה ובפנימיות התורה. אבל העיקר הוא באמת להתחבר. שהתפילה לא תהיה רק אמירה חיצונית.

עם הדברים האלו יזדהה כנראה כל יהודי. נבקש לשמוע על החידוש של חב"ד בדרך התפילה.

כשאומרים שצריך לעורר את הלב, הכוונה היא לא רק על הלב הגשמי אלא להתפלל עם הנשמה. יש בנו נשמה ולה צרכים ורצונות משלה, וגם זה נקרא 'בקשת צרכיו' בתפילה.

מה הנשמה רוצה? היא לא צריכה לחם וחלב. היא רוצה להתעורר, להתקרב אל הקב"ה ולעבוד אותו בשמחה. אבל כדי להתפלל עם זה, כדי לעורר את הנשמה, שיהיה אכפת לנו מזה, צריך קודם להתחבר אל הנשמה. כשחסר לאדם בגשמיות, הוא לא צריך התעוררות מיוחדת כדי להרגיש ולבקש את צרכיו. אבל כדי להרגיש את הצימאון הרוחני של הנשמה, צריך ללמוד דברים המעוררים את הנשמה ופותחים את הלב.

אתה יודע מה משמעות המילה 'להתפלל'? יש להתפלל ויש לפלל. לפלל זה לבצע את פעולת הדיבור. להתפלל, זה דיבור שבא מעצמו, כאילו בדרך אגב. כשמשוהו מעיק על הלב, הדיבור יוצא החוצה מבלי משים. אני לא מתכוון לומר מילה כזאת או אחרת, משהו בוער אצלי, וזה מתבטא בדיבור. איך התפילה שלנו נראית? אם היא ביצוע טכני של פעולת דיבור זה נקרא לפלל, ואילו להתפלל זה כשהלב רוצה משהו, הוא רוצה דברים הקשורים בנשמה, והדיבור בא בדרך של ממילא. איך אפשר להגיע לזה בלי ללמוד חסידות?

צמא רוחני יכול להתעורר במגוון דרכים. למשל, אפשר לנגן ניגון ולעורר את הנשמה. מה נוסף בתפילה על ידי לימוד החסידות דווקא? לעורר צמא רוחני? זה לא מספיק. אדם יכול להרגיש שהוא צמא, שהנשמה שלו רוצה משהו, אבל הוא לא יודע מה. כדי להתפלל באמת, להבין מה הנשמה מחפשת ולהתחבר עם זה, צריך ללמוד את ביאורי החסידות.

אז העיקר הוא לימוד החסידות. בשביל מה, אם כן, להתייגע בעבודת התפילה?

אדם יכול לצייר בדמיונו חוויה שתגרום לו עונג, כמו סעודה דשנה, או היכל מפואר הצופה על נוף מרהיב. הוא יכול לשמוע הסברים כמה זה טוב ואיך זה נראה, אבל בסופו של דבר כל זמן שזה רק בדמיונו, הוא לא הגיע אל הדבר עצמו. שמעת הרבה דיבורים על אוכל, אבל לא טעמת כלום. אנחנו לומדים תורה, לומדים חסידות ומתקרבים לקב"ה, אבל זה נשאר עניין שכלי. אחרי כל זה נשארים רעבים כי לא נגענו בעניין עצמו, וזה בא על ידי התפילה.

במניין המצוות של הבה"ג הוא אינו מונה את התפילה במניין רמ"ח מצוות עשה, ואדמו"ר הזקן מבאר את שיטתו באופן נפלא, ומתוך הדברים אנו למדים יסוד נפלא בחשיבות עבודת התפילה. רבנו זקן כותב שמי שחושב שהתפילה אינה מן התורה, לא ראה מאורות מימיו. אלא מה? ידוע שרמ"ח המצוות מכוונות כנגד רמ"ח אברי האדם, הנמנים במשנה באוהלות (א,ח). אבל את אחד החלקים הכי משמעותיים בגוף, חוט השדרה המעמיד את הגוף, המשנה אינה מזכירה. האם זה בגלל שחוט

בְּשִׁנּוֹתוֹ אֶת טַעְמוֹ

הרב גופין ניאות לשתף אותנו ברעיון מלבב נפש מתוך הכרך החדש על שבת:

בתפילת יום השבת אנו אומרים את המזמור הפותח בפסוק "לְדוֹר בְּשִׁנּוֹתוֹ אֶת טַעְמוֹ לְפָנַי אֲבִימֶלֶךְ וַיִּגְרָשְׁהוּ וַיִּלָּךְ". זה פסוק המבטא את מעלת התפילה ביום השבת.

"בְּשִׁנּוֹתוֹ אֶת טַעְמוֹ" – בשבת אנו משנים את הטעם. במשך כל השבוע הטעם שלנו הוא בדברים גשמיים, ואילו כל מה שקשור עם הקב"ה ועבודתו יתברך בא לנו באופן של "אתכפיא", בקבלת עול ונגד הטבע. אבל בשבת הטעם משתנה. הטעם של יהודי בשבת זה להיות עם הקב"ה.

"לְפָנַי אֲבִימֶלֶךְ" – מיהו אבימלך? "מלך" זו ספירת המלכות, ו"אבי-מלך" זהו האבא של המלכות, המקור והשורש שלה. ספירת המלכות היא הסיבה לכך שכל השבוע הטעם שלנו הוא בגשמיות, כי היא המקור להתהוות היש, אבל כאשר מתגלה "אבימלך", השורש של מלכות, אז משתנה הטעם, כי המלכות עצמה נעשית מקור להבאת אלוקות לעולם.

"וַיִּגְרָשְׁהוּ וַיִּלָּךְ" – אז מתקיים גם המשך הפסוק, כי נפש הבהמית הולכת לה.

ואז מתרחש גם ההמשך:

"בְּה' תִּהְיֶה נִפְשִׁי" – התפילה ביום כזה כמו 'מתפללת מאליה' ('ס'דאוונט זיך'). היות שאנחנו משתנים, התפילה באה לנו באופן טבעי.

הזמן לכל זה הוא בשבת. זה היום המסוגל לטעום ולחוש אלוקות. ומכאן עולה הקריאה: "טַעְמוּ וְרָאוּ כִּי טוֹב ה'".

"אם התפילה היא ביצוע טכני של פעולת דיבור זה נקרא 'לפלל'. לעומת זה, 'להתפלל' פירושו שהלב רוצה משהו. הוא רוצה דברים הקשורים לנשמה, והדיבור בא בדרך של ממילא. וכי אפשר להגיע לזה בלי ללמוד חסידות?"

השדרה לא חשוב מספיק? שטות לחשוב כך. אדרבה, כל אבר הוא בעל תפקיד פרטי, ואילו חוט השדרה מעמיד את כל האברים ולכן הוא שייך לכללות הגוף, ולכן אינו נמנה עם האברים הפרטיים.

בדומה לזה, לכל מצווה יש תוכן מיוחד השייך לה, אבל התפילה היא כנגד חוט השדרה. היא מעמידה את החיים הרוחניים ומעניקה אור וחיות בכל המצוות. בזה תלויה הרגשת החיבור לקב"ה בכל שאר העשיות שלנו במשך היום. בלי להתפלל, אפשר לקיים מצווה עם כל הדקדוקים והמנהגים, אבל כאשר עוסקים בעבודת התפילה מתחילים להרגיש את 'בעל הרצון', את מי שציווה על המצוות, בתוך המצווה. זה הפנימיות של כל החלקים האחרים בחיבור עם הקב"ה.

ב'היום יום' נאמר ש"ראשית הירידה", התחלת הנפילה ברוחניות רח"ל, היא כאשר חסר בעבודת התפילה. מאבדים את החיות בעבודת ה', ובסוף גם קיום המצוות בדרך "מצווה אנשים מלומדה" נעשה מכביד רח"ל. ואם כן הוא בצד השלילה, בוודאי שאם רוצה יהודי להתחזק בכללות עבודת ה', הרי ראשית העליה היא על ידי התפילה וההכנה לעבודתה כראוי.

ללמוד ולהתפלל

כאמור, השיחה הנוכחית מתקיימת לקראת השלמת סדרת 'ללמוד איך להתפלל', ובחלקים היוצאים לאור זה עתה מופיעים ביאורים על

תפילות יום השבת שנערכו מתוך שיעורי הגרש"ז גופין.

מה בעצם היתה מטרת עבודתכם בספרים אלו?

"יש כאן ביאורים על פסוקי התפילה מתוך תורת החסידות", אומר הרב גופין קצרות. "כשלוּמדים אותם ואחר כך חושבים עליהם בשעת התפילה, התפילה נעשית משהו שונה ומרומם".

במקום שהאב מקצר, הבן רשאי להאריך. "הספרים האלו הם חתיכה מהחיים של אבא", אומר לנו אחר כך הרב שמעון גופין, העורך בפועל של ספרי אביו.

הגאון החסיד רבי זלמן גופין בשיחה ל'כי קרוב'. מימין, בנו הרב שמעון גופין, ראש המערכת

המתפלל לעורר את הפנימיות שלו, שההתעוררות תבוא מתוך עצם הנשמה. זו עבודה גדולה, וכדי להתחבר לכל זה צריך ללמוד ולהבין מהו "סדר השתלשלות", מהו אופן ההשפעה המצומצמת של הקב"ה וההבדל בין בלי גבול וגבול, ואז מבינים מהו תוכן הבקשה מהקב"ה. כמובן, דיברנו בקיצור עניין שיש בו עוד הרבה פרטים שדורשים הסבר, ותן לחכם ויחכם עוד. אבל אם אדם ילמד את הדברים, יבין מה הוא רוצה לומר ב"הודו לה".

שעת קרבא

האם תוכלו לשתף אותנו, היכן קיבלתם את החיות בעבודת התפילה?
הדמות המרכזית שהשפיעה עליי בעניין הזה היה המשפיע הרב שלמה חיים קסלמן זצ"ל (המשפיע בשיבת תומכי תמימים עד לפטירתו בשנת תשל"א, מ.מ.מ.). הוא היה מדבר על כך בלי הרף. התלמידים שחסו בצלו קיבלו את הדברים עמוקות אל קרבם. הוא חזיר את ההכרה שבלי להתפלל כהדרת החסידות, כל מה שלומדים - הן בנגלה הן בחסידות - זהו כמו שלד של בניין. הכול עומד, הקירות, החדרים, אבל הבית בלי נשמה. זה לא בית חי. ר' שלמה חיים הראה בעצמו דוגמא חיה ובוהקת לכך, ואת זה העביר לתלמידיו הרבים.

ר' שלמה חיים היה עוסק גם בהדרכה מעשית והנחה את הבחורים כיצד להתפלל. אחת ההדרכות שלו הייתה לבחור את הפרק בתפילה שהכי מדבר ללבך, שאתה כבר יודע את התוכן שלו, ובאותו פרק לא להסתפק בפירוש המילות בלבד, אלא לחשוב את התוכן המבואר על פי חסידות. זה יכול להיות בברכת "אהבת עולם אהבתנו", ב"אשרי יושבי ביתך" ובכל קטע אחר, ולחזור על כך במשך שבועיים רצופים. גם את שאר חלקי התפילה צריך להתפלל עם פירוש המילות, ואז ממילא אומרים את התפילה במתינות, ובפרק שבו מחליטים להתבונן מתעכבים יותר ומשקיעים את המחשבה.

בתקווה כי הדברים הללו יעוררו את הקורא להתפלל יותר ברצינות, כיצד יעשה זאת לפי סדר נכון?
יש בזה, כמובן, הרבה דרגות.

ראשית, יש העניין של "עומדין להתפלל" - שטעלן זיך דאווענען. אדם צריך להתנתק ממה שהיה קודם, ולהעמיד את עצמו במצב חדש. מובן מעצמו כי אם ניגשים מתוך שיחה בטלה היישר אל התפילה, זה לא יצליח. המשפיע ר' מענדל פוטרפס היה מתאר שלושה שלבים בעבודת ה':

השלב הראשון הוא, פשוט לבטא את המילים בשלמות, שכל מילה תיאמר נכון. ר' מענדל היה בעל גישה מאוד פרקטית, ולכן ראה לנכון להעניק גם הדרכה כזו, כי יש כאלה שעבורם זו כבר עבודה שמעבר לרגילות. השלב הבא הוא להבין את פירוש המילים שאומרים בתפילה, זה כמובן הרבה יותר נעלה. בשלב השלישי מתבוננים בפירושים של חסידות בתוך קטעי התפילה, ובוזה גופא יש מדרגות עד אין קץ.

כמובן, אין טעם להעמיס פירושים על כל התפילה, כי אין לדבר סוף וגם "תפסת מרובה לא תפסת". מתחילים במזמור אחד בתפילה, או שניים. וכמו שהזכרתי קודם בשם ר' שלמה חיים, כאשר אוחזים בשלב של תפילה מתוך התבוננות בחסידות, בוחרים קטע אחד שמרגישים קרבה אליו, ובאותו פרק לא מסתפקים רק בפירוש המילות אלא מתבוננים בתוכן הפרק המבואר בחסידות, בעוד את שאר התפילה מתפללים עם פירוש המילים בלבד.

אחרי שמתרגלים לכך, במשך כשבועיים, קל יותר להתעכב על הפרק הזה, ואפשר להמשיך לפרק נוסף. כשעוסקים בהתבוננות, לפעמים קורה שדווקא באמצע התפילה, ואפילו בקטעים העיקריים של קריאת שמע ושמונה-עשרה, כבר אין כוח לכוון הרבה, אבל זה בסדר. כבר 'התפללת' קודם לכן. ההרגשה שהחסרת משהו ותחושת ההחמצה על כך שלא כל התפילה לוותה בהתבוננות מעמיקה, נובעת לפעמים מתוך חיפוש שלימות, ואין זה דרך החסידות.

"אבא נוהג לומר: כשהפרה אוכלת עשב, היא לא מתכוונת בכך לייצר בגופה חלב. היא מתכוונת לאכול, והחלב נוצר בדרך ממילא. מורה טוב הוא לא זה הלומד כדי ללמד שיעור, אלא מי שדברי תורתו נשפכים ממנו. ולענייננו: הביאורים האלו לא באו לעולם מתוך מגמה להוציא ספר או סדרת ספרים, לאבא לא הייתה מחשבה כזאת. אבא עוסק בעבודת התפילה במשך כל חייו, והביאורים הנדפסים בסדרה הם קודם כל הרעיונות שהוא התפלל איתם במשך שנים. הוא לא חשב שזה ימצא את דרכו לספר מודפס, הוא פשוט התפלל. אבל במשך השנים ביקשו ממנו למסור שיעורים על התפילה, ובהמשך עלתה היוזמה להעלות את הדברים על הכתב ומשם למכשף הדפוס. אבל כשלעצמי אני מרגיש שהספרים האלה מקפלים את עבודת ה' של אבא.

"יהודי הרוצה להיחשף לחסידות בצורה ישירה ולטעום את העומק והעושר הרוחני שבה, הספרים האלה יביאו את הדברים בפניו בצורה נוחה ובשפה קולחת. לימוד המאמרים במקורם דורש הרבה פעמים מיומנות מוקדמת והבנה בסגנון הלשון של תורת החסידות. זה לא קל למי שעוד לא הורגל בזה. מצד שני, גם לאחר העיבוד, הספרים האלה הם הדבר הקרוב ביותר ללימוד מתוך המקור".

פנינו אל המשפיע וביקשנו. נוכל לקבל דוגמא בוהקת לאור החסידות שיכול לעורר את לבבנו בתפילה, מאחד הביאורים בספר?

בתחילת התפילה, ב"הודו לה' קראו בשמור", מזכירים שבע פעמים בקשת ישועה מהקב"ה. מה תוכן הבקשה? יש ישועה בגשמיות, אותה כל אחד מבין, אבל החסידות מבארת באופן אחר את עניין הישועה.

כשיהודי עורך חשבון אמיתי מצבו הרוחני, הוא ימצא שלאמיתו של דבר לא בטוח שהוא ראוי לכך שהקב"ה ימלא את חפצו. בפרט כשהוא יודע ש"גם שמים לא זכו בעיניו", ולגבי הקב"ה הכל כאין וכאפס, הרי בכוח מה הוא ניגש לבקש על עצמו וצרכיו?

ברם, יש כמה צורות של יחס בין הקב"ה והעולם. מצד האופן הרגיל של הנגהת והשתלשלות העולמות, נעשה דין וחשבון עם כל אחד מהברואים האם הוא ראוי לקבל השפעה מלמעלה. ובאופן זה, כשיהודי לא מרמה את עצמו, הוא אכן לא מוצא דרך בה יוכל לעמוד ולבקש מהקב"ה את חפציו.

אמנם כל זה הוא כאשר הקב"ה יורד כביכול ממדרגתו ומעניק יחס לעולמות. לעומת זה, בדרגת ה'כתר', המורה על הקב"ה כמו שהוא מצד עצמו, בהיותו נעלה ומרומם מהנהגת העולמות, הרי הנבראים כולם אינם תופסים מקום כלל ומעשיהם - הטובים והרעים כאחד - אינם משפיעים מאומה.

בכך מבארים בחסידות את דברי המדרש (בראשית רבה): "וְהָאֱרֶץ הָיְתָה תְהוֹ וְבָהוּ" אלו מעשיהן של רשעים, "וַיֹּאמֶר ה' יְהִי אֹר" אלו מעשיהן של צדיקים, אבל איני יודע באיזה מהם חפץ אם כמעשה אלו ואם כמעשה אלו, כיון דכתיב "וַיֹּאֲרֶץ אֱלֹהִים אֶת הָאֹר כִּי טוֹב" הוי כמעשיהן של צדיקים חפץ ואינו חפץ כמעשיהן של רשעים.

ולכאורה, דברי המדרש סתומים מאוד. איזה מקום יש לספק כמעשיהם של מי חפץ הקב"ה? איך יש מקום לקא-סלקא-דעתך שהקב"ה חפץ כמעשיהם של רשעים ח"ו? אלא שזהו מצד מדרגת ה'כתר' - הקב"ה כמו שהוא מרומם מהעולמות, ועל כך אין משמעות למעשי בני אדם. וזהו גם ההסבר לקיומם של שונאי ישראל בעולם, וכל האומות המורדים במלכותו יתברך. היות שמעשי האדם לא נחשבים במדרגה זו, יכולים גם הם לקבל השפעה וחיים עד ש"איני יודע באיזה מהם חפץ".

אמנם גם מצד מדרגה זו היהודי אינו יכול לבקש על עצמו, כיון שאין בטחון שהוא יקבל את ההשפעה מלמעלה, שהרי אין לו כל עדיפות על פני עובדי רצונו.

אבל אחרי כל זה - מבואר בחסידות - ישנו העניין הפנימי של הקב"ה, המכונה 'פנימיות הכתר' ו'פנימיות המקיף'. אכן, מדובר במדרגת הבל-גבול, שם לנבראים אין חשיבות מצד עצמם, אבל הקב"ה מצידו הוא בוחר דווקא בנשמות ישראל שבהם יש כוח הביטול לאלקות, ולכן להם דווקא הוא ממשיך את הישועה הזו שאנו מתפללים עליה ב"הודו".

ועל כן, כדי לעורר את הפנימיות של הקב"ה כביכול, שיתגלה כיצד הכוונה האמיתית שלו היא דווקא בנשמות ישראל, מוטל גם על האדם

מתאמצים להזדהות עם הדברים וזה מה שמקרב אותנו.

אז המחשבה בתפילה היא האם ההנהגה שלי מתאימה להבנה ש'כוח הפועל בנפעל'?

לא. זה כבר השלב הבא - התוצאה המעשית. בשלב הראשון, אני צריך להכיר במוחי ושי'ונח' אצלי שיש כוח אלוקי המהווה ומחיה כל דבר. זו האמת לאמיתה, והעובדה שאני לא רואה את זה בעיני הבשר שלי אינה מהווה בעיה כלל. כרגע לא נוגע מה תהיה התוצאה והשינוי בהנהגתי שיבואו אחר כך, זהו כבר השלב הבא.

ובכל זאת, נדמה שגם כשמשיקעים בעבודה זו לא כולם מצליחים בכך.

הסיבה לכך היא מפני שאדם ניגש לתפילה בלי לדעת מה הוא עומד לעשות עכשיו. מה אתה מתכוון לעשות בתפילה הזו? לומר את המילים? לחשוב פירוש המילות? לחשוב גם פירוש חסידי? זה עוד לא תפילה. בתפילה לא מחפשים את המושכל, אלא את המהות של המושכל. בשיחות של הרבי הריי"צ זי"ע הוא מבאר זאת כך: כידוע, יש שלושה צדדים בידיעת כל דבר - יודע, מדע וידוע. ניקח לדוגמה את מי

שלומד חכמת התכונה. ה'יודע' זה האדם שלומד את החכמה, ה'מדע' זו החכמה הנלמדת, וה'ידוע' אלו הגלגלים והמזלות עצמם.

ובחזרה אל לימוד החסידות: כשלומדים אודות כוח הפועל בנפעל, זהו ה'מדע'. מה זה ה'יודע' כאן? זה כוח הפועל בנפעל עצמו. ואת זה אני מחפש בתפילה, לראות אותו בראיה שכלית. זה דורש יגיעה, זה לוקח זמן, וזה עניין אחר מהלימוד.

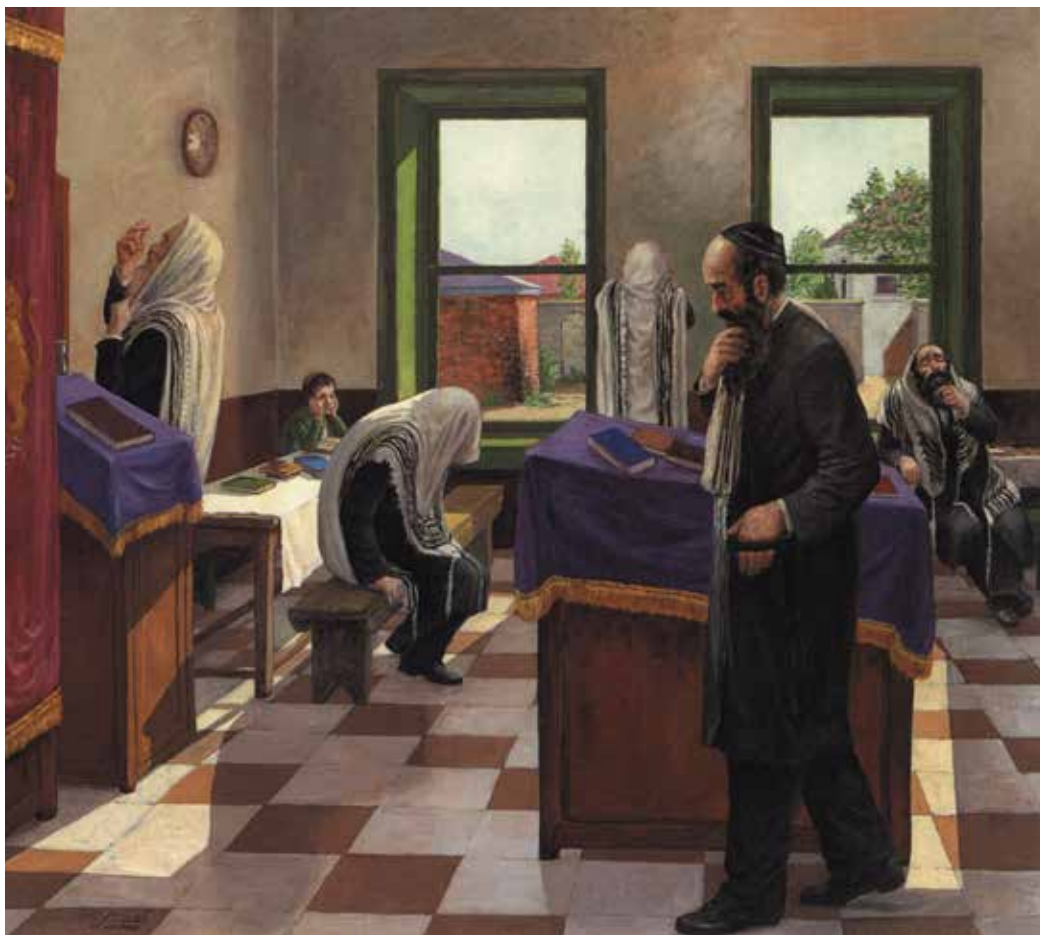
יש סיפור ידוע על יהודי פשוט, מחסידי אדמו"ר הזקן, שהתפלל ארבעים שנה עם רעיון קצר ששמע מהרבי: "זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו" - פירוש: בכל דיבור ודיבור יש לזכור ולשמור את ה'אחד'. ניתן להבין שאין כאן 'השכלה' שיש לחשוב עליה ארבעים שנה, אבל הוא התפלל עם המהות של הרעיון הזה, והעבודה שלו הייתה לאמץ את צורת ההסתכלות הזו בכל נימי נפשו.

עבודת תמיד

לקראת סיום, הרב מדבר מיוזמתו על תלמידים שעסקו בצעירותם בעבודת התפילה, אבל כעבור שנים לא ניכרת בהם אותה רצינות והשקעה: כאמור, התפילה כפשוטה היא בקשת צרכי. מתפללים על חיסרון. אמנם בחסידות מבארים שעיקר התפילה היא ההתחברות אל ה', אבל בפשטות התפילה באה כבקשה על מחסורי האדם.

אפשר לחבר את זה לעניין שלנו. בדרך כלל, אלו שמתחילים להתעסק בתפילה בצעירותם סוברים שבכך תהיה להם איזו שלמות, ומסיבה זו במשך השנים הדבר נחלש בהם עד שעלול להפסיק לגמרי. לעומת זה, אם מתפללים מתוך תחושה של הכרח - שאי אפשר אחרת - ובפרט למי שמתמיד בלימוד החסידות שאז מפריע לו עוד יותר שהדברים אינם 'נדבקים' היטב בנפשו והוא מבין שאי אפשר בלי תפילה בהתבוננות הראויה - אז הוא מצליח להתמיד גם בהשקעה נכונה בעבודת התפילה. ■

יש יהודים רבים הלומדים חסידות ורוצים להשיקע בתפילה, אבל בפועל לא מצליחים להתפלל.

הבעיה היא שלא יודעים איך לחבר את הלימוד עם התפילה.

בזוהר הק' נאמר על תפילה: "שעת צלותא שעת קרבא" (שעת התפילה היא שעת מלחמה). ההסבר הפשוט לדברים הוא, שכדי להתפלל צריך להילחם עם כל ההפרעות לתפילה - עם הנפש הבהמית המפריעה במחשבות זרות ("מי זאת הנפש הבהמית? זה אנחנו"), עם רעב ועייפות, וזאת מלחמה קשה מאוד. ברם, לפי הסבר זה המלחמה היא עבור התפילה, אבל אין הכוונה שהתפילה עצמה היא מלחמה.

אולם בחסידות מבארים הדברים באופן יותר עמוק, על פיהם אכן התפילה עצמה היא מלחמה. מדוע? כי בשעת הלימוד בחסידות, קודם התפילה, עסוקים בהבנת המושגים האלוקיים המופשטים כשלעצמם - וכידוע יש בחסידות ריבוי ביאורים המרחיבים את הדעת באלוקות ויש בהם עשירות רעיונית גדולה - אבל בעת הסברת הרעיון זה עדיין רחוק מהאדם ואין על כך מלחמה. אבל הלא המטרה של התפילה היא, כאמור, להתחבר ולהזדהות באופן מלא עם מה שהאדם הבין קודם לכן באופן שכלי, ועל כך כבר ניטשת מלחמה גדולה. אין זה קל כלל ועיקר להפוך רעיונות אלו למשהו שהלב מסכים עמהם וחי על פיהם.

צריך להדגיש: יש החושבים בטעות שעבודת ההתבוננות בתפילה פירושה לחזור במחשבה על מה שלמדו קודם בחסידות. אין זה נכון. החזרה והסיכום של הדברים צריכים להיות כחלק מהלימוד עצמו. לשם דוגמא, בעת התפילה לא עוסקים בהסברה של 'כוח הפועל בנפעל' (החיות האלוקית המהווה ומחיה כל פרט בבריאה), אלא בכוח הפועל עצמו. זה לא הזמן לחשוב על הסבר הדברים, על ההוכחות שמכריחות שזה אכן כך, אלא בתפילה אנו מעמידים את עצמנו מול העניין עצמו. האם אני מזדהה עם העובדה שהקב"ה מחיה כל פרט בעולם בכל רגע, כולל את השולחן הזה שאנחנו מדברים עליו? כך אני מתייחס לכל הסביבה שלי? כשאני מסתכל אם זה עניין אמיתי אצלי, אני 'נזרק' לתוך הדברים והם לוקחים אותי למקום אחר.

לזאת ייקרא מלחמה אמיתית. זה קרב פנים מול פנים, אבל זה גם מורה על ההתקרבות שלנו לעניין - קרב מלשון קירוב. כשעוסקים בהשכלת הדברים בעת הלימוד הם נותרים רחוקים מן האדם, אבל בשעת התפילה

ללמוד איך להתפלל

א • ברכות השחר - קרבנות | ב • הודו - יהי כבוד
 ג • פסוקי דזמרה - ברכות ק"ש | ד • שמונה-עשרה - עלינו לשבח

מחיר מיוחד
 וחד פעמי
4 ב-100
 רק ביריד
 החסידות

אלה ועוד 1,000 ספרים
מחכים לכם ביריד ספרי החסידות
בבנייני האומה

ביאורי תפילה על-פי תורת החסידות מאת המשפיע הגה"ח הרב שניאור זלמן גופין שליט"א

ארבעה כרכים לתפילות ימי החול, וארבעה כרכים לתפילות וסעודות השבת - מלאים באור פנימי הנותן טעם וחיות לעבודת התפילה.

א • ערב שבת - קבלת שבת | ב • השמים מספרים - האדרת והאמונה
ג • פסוקי דזמרה - שמונה-עשרה | ד • סעודות שבת - מוצאי שבת

מיהו הבעל?

הבעל שם טוב לא בא לעולם לחולל אותות ומופתים, אלא לייסד שיטה אלוקית המקיפה את כל צדדי החיים > רבנו הזקן לא יכול היה להיפרד מהבעש"ט אפילו למראית עין ולו לרגע אחד, גם כשהדבר היה כרוך בסכנת חיים > ואף על פי כן רבנו סלל לעצמו נתיב מיוחד, עליו יצק בניין פאר שיסודותיו בבית המדרש במזיבוז >> לקראת י"ט כסלו: תורת הבעש"ט ושיטת רבנו הזקן - חלק ראשון מתוך שניים

לא להיפרד מהבעש"ט

לאחר פטירת המגיד, בי"ט כסלו תקל"ג, תלמידיו הקדושים שכל אחד מהם היה ענק רוח בפני עצמו - כרבי לוי יצחק מברדיטשוב, רבי אלימלך מליז'נסק, רבי יהודה ליב הכהן, רבי זושא מאניפולי, בנו רבי אברהם 'המלאך', ועוד צדיקים וגאונים - התפזרו לכל עבר והנהיגו קהילות וחצרות חסידיות משלהם בדרך רבותיהם.

אדמו"ר הזקן לא רצה להקים חצר משלו, ונסע ללמוד אצל גדולי תלמידי המגיד, רבי מנחם מענדל מהורודוק (מוויטבסק), בעל 'פרי הארץ'. אך לאחר שרבי מנחם מענדל עלה לארץ הקודש בשנת תקל"ז, בעליית החסידים הידועה, נאלץ אדמו"ר הזקן להישאר מאחור, ואז פתח את בית מדרשו ולימד את שומעי לקחו בדרכו, דרך חסידות חב"ד.

כ"ק אדמו"ר זי"ע סיפר שפעם אחת ישב אדמו"ר הזקן בביתו ולמד, והנה ראה אנשים רבים מתקהלים בחצרו. הוא, שלא חפץ להנהיג עדה אלא לעסוק בתורה ועבודה, אמר לעצמו: מה הם רוצים ממני?

לימין רבנו הזקן עמדה תמיד רעייתו הרבנית. מסירות נפש רבה היתה מנת חלקה למען בעלה. כך מסופר שכשרבנו חזר ממסעו למזריטש, לאחר נישואיהם, והחל ללכת בדרך הבעל שם טוב, רצה חותנו הנגיד רבי יהודה ליב סגל שבתו תתגרש ממנו, אך היא התנגדה לכך בתוקף ועמדה לצד בעלה גם כשסבלו יחד מרורים בשנים ההן.

עתה - כששמעה את רבנו מפטיר: מה הם רוצים ממני - הבינה בחכמתה שרבנו כמו תוהה על מעמדו כרבי לחסידים, וכי עליה לדאוג לכך שהשפעתו של רבנו תמשיך ותתפשט בעולם. לכך פתחה ואמרה לו: חושב אתה שהם מגיעים לשמוע מה שיש לך לומר? הם באים לשמוע מה ששמעת מרבך המגיד ממזריטש.

כששמע דבריה, נענה רבנו ואמר: אם כך, ודאי אדבר ואדבר. דבקתו של רבנו ברבו המגיד ובמורנו הבעש"ט היתה עצומה. ידוע שהוא היה מכנה את המגיד 'אבא', ואת הבעל שם טוב 'סבא'.

רבנו הזקן סיפר שבמאסרו הידוע - בו עוכב למשפט כמייצג את תנועת החסידות, בהיותו המנהיג החסידי החשוב ביותר באזור, מאסר ממנו השתחרר בי"ט כסלו, כאמור - שאלוהו באחת מחקירותיו אם הוא ממשך דרכו של הבעל שם טוב. רבנו ידע שאם יתכחש לכך ויצהיר כי אינו הולך בדרכי הבעש"ט, כל העלילה שרקחו מחרחרי ריב נגדו תפוגג ויוכל לשוב לביתו לתורתו ועבודתו, "אך לא היה ביכולתי להיפרד מהבעל שם

אנו עומדים בימי ההכנה ל"ט כסלו, חג הגאולה ופריצת הדרך של תורת החסידות, כשברקע מתחוללת המלחמה להגנת יושבי ארצנו הקדושה. זה הזמן לשבת יחד ולהתחזק בעבודת ה', ולברך את כלל ישראל בישועה ונחמה אמיתית בגאולה השלמה. וכידוע, הופעת החסידות מהווה הכנה לגאולה על ידי משיח צדקנו.

כידוע, הבעל שם טוב גילה בתורתו של כלל יהודי יש יכולת אין סופית להתקשר ולהתאחד עם הקב"ה. תורת החסידות, פנימיות התורה, חושפת את הרבדים הפנימיים שבנשמת כל אחד מישראל, ושם מתעוררת הקריאה והפנייה אל ה', אל הפנימיות שלמעלה כביכול. זהו סוד מאמר הזוהר "ישראל מתקשראן באורייתא" ואורייתא מקשרת אותם עם קוב"ה, עד שמתגלה כיצד "ישראל אורייתא וקוב"ה כולא חד".

תורת הבעש"ט אינה רק אוסף של אמרות נאות בפירוש פסוקי התורה ומאמרי חז"ל. מדובר בשיטה שלמה ומסודרת של השקפה פנימית על כל צדדי החיים, הגשמיים והרוחניים.

חשף ה' את זרוע קדשו ושלח לעולמנו את נשמת הבעש"ט. בכוחו האלוקי ראה את הפנימיות בכל דבר, ועל כן יכול היה לפרש באמת כיצד כל פסוק ומאמר חז"ל נושא בתוכו פנימיות עמוקה - שלעתיים נדמה שהיא שונה לחלוטין מהפירוש הגלוי - המורה ומוליכה לדבקות בה'. ולא רק בעניני תורה כך, אלא כמו כן בכל רבדי המציאות, בשמים ובארץ, עד לבעלי החיים ובתנועת העשבים - הכל כאשר לכל נוצק לתוך מסגרת ושמה: אחדות ה' מכל צד ופינה.

אנשים טועים ומתמקדים בכך שהבעש"ט היה מחולל מופתים ונפלאות, אך זהו ענין צדדי וטפל בתכלית לעומת עיקר עניינו של הבעל שם טוב - ה'שם טוב' שבו, ראיית הטוב הטמון בכל דבר.

הבעל שם טוב לא השפיע על רבבות אלפי ישראל מחמת כושר דיבורו או מפני יכולת מנהיגותו, אלא מפני שהיה איש אלוקי. הוא פתח בפני כל ישראל שערים לראות בעדם את האלוקות שבהם עצמם, ולכן נהרו אלפים אליו.

מכחינה היסטורית, משנת ת"ק לערך עד ת"ר - מאה שנים מאז החל הבעל שם טוב לפרסם את תורתו - השתנה המפה היהודית באופן שאין לשער. בעבודה מאומצת ומתמדת בתת-נאים, בעניות ובלוויית קשיים גשמיים כה רבים - ומי שביקר במזיבוז יודע כמה המקום רחוק וקטן מהמרכזיים העולמיים לכאורה - דרך הבעש"ט שינתה פני תבל.

טוב ולו למראית עין ולרגע אחד בלבד", אמר. אף שהיה נתון בסכנת חיים של ממש, לא הסתתר רבנו מפני האמת שהוליכה אותו לבטח דרכו. עם זאת, שיטת החסידות של רבנו הזקן המתבטאת בספריו ותורתו שונה ונבדלת משיטתם של חבריו תלמידי המגיד ממזריטש. ועל כן, ברור השלישי לחסידות התגלעה מחלוקת תוכנית בין רבנו לחבריו.

באמונתו יחיה

אדמו"ר הזקן וחבריו ידוע ידעו כי החסידות באה לעורר את היהודי מתרדמתו הרוחנית. להלהיב את נשמתו, לגלות את אמונתו ולבטא את הקשר לאלוקות הטמון בו. כך יהפוך קיום התורה והמצוות שלו לעיקר חייו, כשבתוך גם חיי היום יום שלו יתעלו ויתרוממו לדבקות בה' מתוך שמחה, חיות והתלהבות.

ברם, כיצד מעוררים רבדים נעלים ונסתרים אלו בנשמה? הרי אף שהם קיימים בכל יהודי, יודעים אנו בעצמנו שהם יכולים להיות כה נעלמים עד שאנו שוכחים או לא מסוגלים להאמין שהם קיימים בנו. אי לכך, שיטת רוב תלמידי המגיד היתה שהדבר נעשה על ידי הצדיק.

חיי הצדיק, רבם של החסידים, הם כה רוחניים, נשגבים ונעלים, מלאי קדושה וטהרה, דבקות ושמחה. ועל כן, כאשר החסיד מתקשר ודבק בנשמת הצדיק, הוא כמו נתפס לתוך מעגל הקדושה והדבר משפיע עליו. איש האלוקים שכולו נשמה מעורר את נקודת היהדות הקיימת בתוך כל יהודי, בלי הבט כלל באיזה מצב הוא נמצא.

זהו הפירוש הידוע לפסוק "צדיק באמונתו יחיה". במקום לקרוא "יחיה" (שהצדיק עצמו יחיה על ידי האמונה), פירשו את הפסוק "יחיה" - הצדיק מעניק חיות והתעוררות לחסידיו והדבקים בו על ידי אמונתם והתקשרותם בו.

מטעם זה, החסידים מצידם שיתפו את הצדיק בחייהם, בלבטיהם ובמצוקותיהם. הם חפצו שהשראת הצדיק תנחה את חייהם. ובאמת, השהייה במחיצת הצדיק וראיית פניו, שמיעת התורה מפיו, התפילה בבית מדרשו והנגינה העמוקה הפולחת כליות ולב בחצרו - כל הדברים האלו מסוגלים להעמיד יהודי בקרן אורה ולהפוך כל חסיד לכלי שאמונת הצדיק הטהורה תאיר בו באלומת אורה עד שחייו ישתנו ויתעלו. ואכן, חצרות הצדיקים והחסידים הפכו למעין חממות סטריליות של אלוקות, והבאים אליהם ניסו ליטול חזרה לביתם מלוא חופניים ממה שראו וחוו. לכן רואים אנו שספרי החסידות מהדורות הראשונים, החל מתולדות יעקב יוסף ואחרים במשך שלושת הדורות הבאים, מלאים רעיונות קצרים, המאירים וחודרים את הנפש. מועט המחזיק את המרובה. וזאת כי התורה של הצדיק היא רק חלק אחד מהחוויה החסידית כולה.

שיטת חב"ד

רבנו הזקן, לעומת חבריו, דרך אחרת היתה עמו.

רבנו סבר כי החסידות של חבריו הינה - בלשון חז"ל - "קצרה וארוכה". אמנם קדושת וצדקת הצדיק משפיעה על משחרי פניו להטיב מעשיהם ומרוממת אותם, אך בה-בעת היא אינה משנה והופכת אותם עצמם שיהיו לאנשים אחרים דרך קבע. שיטתו של הבעל שם טוב - סבר רבנו - תתקיים ותתפתח בעולם רק על ידי חכמה בינה ודעת, כלומר, על ידי הבנה. רק כאשר יהודי חושב בעצמו, מבין ומתעמק בתורות הבעל שם טוב ותלמידיו והופך אותן לחלק מחייו, או-אז הוא הוא עצמו הופך להיות א שטיק חסידות, עצם מעצמה של החסידות.

כמוכן, גם לשיטת רבנו נותר הרבי כמורה הדרך ומלמד התורות ומבארם לצמאי דעת ה', כשם שהוא גם פועל את פעולת הצדיק שתוארה לעיל על ידי ההתקשרות אליו והשהות המקודשת במחיצתו - אלא שכל זה בא רק כתוספת ועזר ליגיעה האישית של כל חסיד בלימודו והתבוננותו שלו בעיקרי החסידות עד שיתיישבו במוחו ולבו.

לא במקרה היו חבריו של רבנו, תלמידי המגיד, מכנים אותו בשם 'הליטאי'. היה זה הן מפני שמוצאו היה מליטא, הן מפני שבכללות היתה התנהלותו אנליטית - 'מוחין', השכלה והתעמקות. אפשר לראות זאת גם בדרך כתיבתו ופסיקתו בשולחן ערוך שלו ובשאר ספריו, כמו גם בכללות הנהגתו הציבורית.

רבי לוי יצחק מברדיטשוב היה ידידו הקרוב של רבנו והעריכו מאוד, ומשכן תמך בדעתו על אף שהוא עצמו לא התנהג כן, וכמו כן חברים אחרים היו שצידדו בדרכו. לעומתם, כמה מהתלמידים הגדולים חלקו על שיטתו עקב החששות שמצאו בה. ביניהם היו רבי ברוך מזיבוז, נכד הבעש"ט, ורבי אברהם מקליסק, שכרבנו הזקן היה תלמיד-חבר של רבי מנחם מענדל מוויטבסק ועלה עמו לארצנו הקדושה.

אדמו"ר הזקן דרש מחסידיו שקודם התפילה עליהם ללמוד חסידות בדרך חב"ד, בחכמה בינה דעת, ולהתבונן בנלמד. ואכן רבנו סיפק לתלמידיו תוכן רב ועשיר ובלתי נגלה - עשרות ספרים נדפסו מתורתו המקורית שנשא ברכים בפירוש תורת רבותיו הבעש"ט והמגיד.

נכון, אפשר להעביר רעיון גם במספר מילים יבשות, אבל אז יאבד כל העושר הרעיוני הגלום בו. נתאר לעצמנו שמישהו קורא ספר ארוך ומרתק המתאר בפרטי פרטים על פני מאות עמודים עלילה ארוכה האורגת יחד אישים וארצות. בתוך כך פונה אליו מישהו ושואלו: אמור לי, על מה סובב הולך הספר שהנך קורא? וזה משיב: פלוני אמר כך ואלמוני השיב לו כך, ותו לא... ברור שמשפט חיזור זה אינו מייצג מאומה מהספר, שהרי מאות העמודים מכניסים את הקורא לתוך ההתרחשויות עצמן עד שהוא חווה אותן לאשורן, ואילו במילים היבשות הללו לא הובע כל רגש או רעיון כלשהו.

כך הדבר בתורה ובהשגת אלוקות. רבנו הזקן נטל רעיונות מהתורות הקצרות שבמשנת הבעש"ט והמגיד, ודיבר עליהם בהרחבה רבה, בחכמה, בינה ודעת, והקיף את הנושאים מכל צדדיהם השונים. אין זו רק אלומה זעירה של פנס המאירה על נקודה ספציפית בחושך הלילה, אלא תורתו של רבנו הופכת את הלילה ליום. הרעיון האלוקי שדיבר הבעש"ט חי ועומד לנגד העיניים, עד שהוא הופך להיות המציאות הפשוטה ואילו עולם החולין הופך לדבר טפל וחסר ערך.

זו היתה מאז ומקדם העבודה האמיתית של חסיד חב"ד באשר הוא. וכשהאלוקות שהוא לומד שוכנת בתוכו, במוחו ולבו, יכול הוא לגשת להתפלל ולעמוד לפני קונו. לכן היתה דעתו של אדמו"ר הזקן שאי אפשר לשנות אדם באמת לאמתו, אם לא בדרך של עבודה פנימית אישית ובלתי להסתמך על דמותו והשראתו של הצדיק בלבד.

של מי הגפרור

ר' יואל כהן ע"ה היה נוהג לספר סיפור עמוק הממחיש את הדברים: אחד מתלמידי המגיד ממזריטש היה הרה"ק רבי חיים חייקל מאמדור. בעיר אחת היה בית כנסת בו התפללו דרך קבע שני ידידים, יואל ועובדי ה', האחד חסידו של ר' חייקל והשני חסידו של רבנו הזקן.

פעם אחת הגיע חסידו של רבנו אליו ונכנס להיכל קדשו והתאונן על מצבו הרוחני. טען חסידו: חברי - חסידו של ר' חייקל - מתפלל עמי בבית הכנסת, ורואה אני בעיניי שהוא מתפלל אחרת לגמרי ממני. התלהבותו מרקיעה תכף שחקים והוא מתפלל בלב מלא רגש. ואילו אני, כחסיד חב"ד, צריך ללמוד ולהתבונן, ושוב לחשוב על הדברים וחזור חלילה עד שהם נטמעים בתוכי. ורק אז לפעמים אני מצליח לעורר מעט רגש והתלהבות ואהבה ויראה כלפי ה', ובוזה אני מתפלל. אבל לעומת תפילתו של ידידי נראית תפילתי כדלה ועלובה.

מדוע תפילתו שלו - סיים חסידו ושאל את רבנו - כה חיה ומלהיבה הרבה יותר משלי?

ולהעיר: מובן מאליו ששאלתו של החסיד לא התייחסה רק כלפי עמיתו, אלא בעצם ביחס לכללות שיטתו של רבנו הזקן שבחר לו דרך שונה מחבריו תלמידי המגיד.

מה השיב לו רבנו הזקן? כך אמר:

"אין זה שהחסיד בווער בתפילתו, אלא ר' חייקל הוא הבווער ומתפלל בתוכו..."

מה פירוש הדברים?

חסיד זה היה מקושר ודבק ברבו באמת ובתמים, וכך ההשראה שינק מהצדיק כבשה את כולו. הוא היה נתון כולו תחת רושם הקדושה של הצדיק, ומשכך בער בתפילתו כל כולו, מכוח רבו.

אם כן, לדרך זו נשמת החסיד היא כפתילה מאירה, אך הגפרור המצית אותה שייך לצדיק.

לעומת זה, רבנו שאף בשיטתו שחסידיו ידליקו את האש בכוח עצמם, וזו כמוכן דרך ארוכה יותר - כמו שידע איניש בנפשיה כמה רחוק הוא מאלוקות - אבל בסופו של דבר זו דרך קצרה, כי כך תבער האש לאורך זמן רב יותר וממקום פנימי ואישי יותר. האש הזו, היא המשנה ומהפכת את מציאות החיים של החסיד באמת.

כשהוויכוח על שיטת החסידות התלהט, הציגו הצדדים את טענותיהם לפני רבי לוי יצחק מברדיטשוב שהיה מקובל ומוסכם על כולם. רבי לוי יצחק בחר להשיב דבר לשואליו על ידי משל באמרו: כולנו אכלנו אצל המגיד מאותה הקערה, אך הליטאי (רבנו הזקן) קיבל את החלק העסיסי והסמך ביותר... הוא הוסיף וטען שאף כי רבנו היה מצעירי תלמידי המגיד, הרי שרבים חיבבו יתר על כולם. ■

הספרים החדשים של מעיינותיך לקראת יריד החסידות

כרך ראשון בסדרה

תורה אור' בראשית
עם ביאורי הרב עדין אבן
ישראל (שטיינזלץ)

כרך ראשון בסדרה

מגיד דבריו ליעקב
המגיד ממעזריטש

סוגיות יסוד במשנת
הרבי מליובאוויטש
מאת הרב מנחם ברוד

כולו אורה
עומקים בפרשת השבוע מאת
כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש
משעורי הרב יואל כהן

אוצר לקוטי שיחות
תשובה
כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש

אלה ועוד 1,000 ספרים
מחכים לכם ביריד ספרי החסידות
בבנייני האומה

כרך שני בסדרה

**נשמתא דאורייתא
עירובין-יומא**
ביאורי חסידות חב"ד לש"ס

לחיות עם הנביאים
יהושע שופטים עם ביאורי
חסידות. מאת הרב אשר
פרקש

חלק שני

**שורש מצוות התפילה
ל'צמח צדק'**
עם ביאורי הרב עדין אבן
ישראל (שטיינזלץ)

**התוועדות -
עם הרב יוסף יצחק
גיינקובסון**

**שווה לכל נפש - הגדה
של פסח**
על פי שיחות הרבי בלילות
הסדר. מאת הרב משה שילת

חלק שני

על פרשת דרכים
ביאור לתניא מאת הרב
יחזקאל סופר

יריד ספרי התהירות

אלפי ספרים במחירים מהשפיעטל!

ט"ז-כ"א
 בכסלו
 בנייני האומה
 ירושלים

4 ספרים ב-100 ₪

3 ספרים ב-100 ₪

ועוד מאות כותרים
 במחירים היסטוריים!

מתחם התפילה
 חדרו מתחם נושא מקיף ומפתיע

האולם המרכזי
 אבות החסידות • תורת חב"ד • חצרות החסידות
 ספרי ילדים • משחקי חסידיים לילדים
 פרימיום • ועוד

מתחם ההשקוק
 חשיפת גנים מאוצרות החסידות וספרים חדשים בבלעדיות!

האאוטלט מתחם
 מאות ספרים מבוקשים במחירי עלות!